

SÖRMLANDSLÄTEN

1985

Nr 2

Innehåll

Redaktören har ordet	sid. 2
Lurendrejeri	3
Ceremonimusik	4
Lästringe gånglåt	22
Diverse	29
Adresslistor	30
Kursinbjudan	32
Kulturdagar i Blåbo	33

Omslagsbilden

Bröllopsfölje från ett fingerat bröllop på 1930-talet i Nynäshamn.

Upplaga 2.200 ex.

K Ä R A L Ä S A R E !

I det här numret presenterar vi något unikt för Sömlandsläten. Det är en artikel om ceremonimusik i Södermanland. Det unika ligger i att det är Christina Frohm som tillsammans med sin spelgrupp tagit fram materialet. Dessutom har gruppen utfört hela arbetet med renskrivning och layout.

Stig Norman har skrivit en artikel om sekelskiftets polskefomer.

Så den här gången kan vi bjuda på många medarbetare. Det är glädjande och vi hoppas att det manar till efterföljd.

När det gäller sommarens begivenheter så framgår ju det numera av vår folder som distribueras separat.

Till slut vill vi i redaktionen önska alla våra läsare

E N T R E V L I G S O M M A R I

Henry Sjöberg

Det kom ett brev till redaktionen och vi tyckte det var så intressant så vi återger det helt.

Till Sömlandsläten

Jag tjuvläste idag den mycket intressanta artikeln Upptecknare i Sömland i min hustrus Sömlandsläten 1/85.

Då slog det mej att Sömlandslätens läsare sannolikt är intresserade av min fritidsverksamhet, nämligen antikvariatiska böcker. Jag och en kamrat till mej ger ut en antikvarisk boklista 2 ggr per år, och eftersom vi verkar i Eskilstuna har vi i varje katalog med en hel del böcker med Sömlandsanknytning, bl.a. flera sockenskildringar som inte är så lätta att få tag i nu-förtiden.

I den kommande katalogen kommer vi bl.a. att ha med 2 ex av Sömlandsboken (utgiven i 1200 ex. 1918) den i artikeln nämnda Vestra Vingåkers socken, Jäderboken, Näshulta, Sundby, Ärla.... Vår senaste katalog -dec 1984- innehöll totalt ca 940 titlar på antikvariska böcker.

Det kostar inget att få sig katalogen tillsänd, vi tar dock en frivillig tia per år till hjälp för portot för de intresserade som vill få katalogen i första utskicket. Dessa får katalogen ca en vecka före alla andra och har därmed chans att välja först.

Vi är även bokbinderikunniga och ätar oss begränsade inbindningsuppdrag. Vi är intresserade av att köpa boksamlingar och hjälper till med värderingar av samlingar och enskilda bättre bokverk.

Bok- och Sömlandshälsningar,

Janne Svensson
Friluftsvägen 20
633 57 Eskilstuna tel.: 016/14 61 65

I SVERIGE ÄR SVENSK FOLKMUSIK
INTE ENS SCIENCE FICTION.

Ett inlägg om Sömlandsläten
av Stig Norrman

"I Sverige är svensk folkmusik exotisk" skrev Izzy Young 1977 och detta är förvisso en realitet även 1985. Svensk folkmusik talar definitivt inte för sig själv och för att kunna hävda sig i den s.k. coca-colakulturen räcker det tyvärr inte i dag med att bara vara en glad spelman.

Här behövs Sömlandsläten, en av landets bästa publikationer i ämnet (det finns tyvärr inte så många), för att sprida kunskap och information. Att lägga ned tidningen vore synnerligen olyckligt inte bara för medlemmarna i Södermanlands Spelmansförbund, utan för hela folkmusiksverige.

Tidningens spridningsområde borde i stället ökas (!). Redan nu innehåller den mycket läsvärt även för läsare utanför Sömland (exempelvis artiklarna om säckpipa, hummel m.m.) och med en ökad spridning skulle man kanske också få fler skribenter. Och kanske också fler argument för ett tidskriftstöd som t.o.m. science fictiontidskrifter får - dock icke Sömlandsläten!

Varför inte göra en "Sömlandslätfolder" och skicka ut till olika förbund och institutioner för att pejla möjligheten av ett ev. ökat underlag? Huvuddelen av den nödvändiga lokala medlemsinformationen skulle med god planering kunna rymmas i vår programfolder "Folkmusik i Södermanland" plus något ytterligare medlemsutskick.

Ett annat alternativ är att fortsätta med att huvudsakligen hålla tidningen inom landskapet (förbundet) och täcka utgifterna genom en höjning av medlemsavgiften. Men detta är en känslig fråga. Fast personligen lägger jag nog hellre en tia extra på medlemsavgiften för Sömlandsläten än exempelvis ett medlemskap i SSR.

Den nuvarande redaktionskommittén har föreslagit sin avgång vilket dock knappast är någon hjälp mot materialbrist och ökade kostnader. Om arbetet med tidningen känns betungande borde det inte vara någon svårighet att utöka gruppen med en eller annan adjungerad redaktionsmedlem.

Jag tror förbundet skulle göra sig själv en björntjänst om man gjorde allvar av sina funderingar att lägga ned Sömlandsläten. Minskat utbud ger inte alltid bättre ekonomi. I längden.

Sprid den i stället! Sömländsk folkmusik är inte enbart för sömlänningar även om den är bäst, eller kanske just därför (!)?

LURENDREJERIFESTIVALEN

av Hans-Göran Johansson

Så var den över för den här gången: Melodifestivalen. Som vanligt satte jag mej lätt nonchalant framför TV:n: "Jag kan väl titta på eländet en liten stund".

Nu, dagen efter, när jag ser kvällstidningarnas röstningsprotokoll, där jag febrilt antecknat juryernas röstsiffror, blir jag lite rädd.

Hur kan jag och 600 miljoner andra människor bli så entusiastiska över en så simpel händelse? Naturligtvis är tävlingsformen helt avgörande. Om det inte var en tävling mellan melodierna (läs mellan länderna) så skulle ett fåtal vara intresserade av tillställningen.

Hur kan man förresten tävla i musik? Är det en bedömningssport som t.ex. gymnastik, simhopp och konstakning? Hur kan man bedöma om en melodi är bra eller dålig? Inom de andra sporterna finns det givna regler för utförandet och där varierar inte domarnas poäng med mer en ett par tiondelar. När det gäller melodifestivalens tävlingsbidrag finns det inga som helst regler (d.v.s. konstnärliga regler, för naturligtvis har skivproducenterna sina egna regler om hur en melodi ska vara för att sälja bäst) och här kan juryernas (domarnas) röster variera från noll till högsta poäng (tolv) för samma melodi. Vart ligger då bedömningen? Jag kan inte hitta någon vettig förklaring. Vem bestämmer vilka melodier som får deltaga?

I Sverige har alla innevånare möjlighet att lämna in tävlingsbidrag. De tio bästa av dessa går till svensk final. Vem bestämmer då vilka bidrag som är bäst? Är det möjligen så att de stora skivbolagen bestämmer detta? Om inte, varför kommer det då år efter år fram nästan likadana melodier med nästan samma nonsens-texter? Det måste finnas bidrag som har egna profiler och meningsfulla texter. Vart tar dom vägen? Anser skivbolagen att vi inte klarar av andra melodier än treackords-låtar utan djup?

När de tio "bästa" utsetts börjar själva uttagningen. Juryen är, mycket demokratiskt, sammansatt av vanligt folk med olika åldrar. De har att rösta fram en vinnare av tio nästan lika melodier.

Varför låter då årets melodier som förra årets, och förrförra årets och så vidare? Melodierna ska tydligen vara mycket enkla att lära sig samtidigt som de ska glömmas bort efter ett halvår. När vi sedan hör årets bidrag kommer vi nostalgiskt ihåg de gångna åren och tycker följaktligen att melodin är bra. Är det en tillfällighet eller ...?

Skamset river jag sönder protokollen och känner mej lurad - igen!

SÅNGMÄSTARNA

av Bernt Olsson

Konung David fick vara med på ett hörn i årets schlagerfestival. Kompositören till Israels bidrag "Olé, olé!" hade enligt uppgift fem gånger erövrat utmärkelsen "Davids harpa". Hans sång företedde dock ringa likhet med Psaltaren.

Annars handlade det mesta om kärlek:

Kärleken e på veg
med stora steg

Så sjöng Kikki Danielsson i en av de hurtigare låtarna. I andra fick ämnet en mer sorgsam och vemodig framtoning. "Festen är slut" sjöngs av en sensibel dam med stentorsröst. Andra pessimistiska kärlekskväden var "Nu är det för sent", "Så trist att förlora dej" och "Låt mej gå nu". Det var den belgiska sångerskan som ville gå hela tiden: "Låt mej gå! Låt mej gå!" Hon fick troligen inte - kanske var det någon som höll i - och hetsade därför upp sig alltmer och uppgav höga anskrin. Hon lugnade senare ner sig något och började åter med sitt "Låt mej gå! Låt mej gå!" Därpå gick hon.

Barnen spelade en viss märkbar roll, och tre låtar handlade om barn. De danska sångarna medförde t.o.m. ett dresserat sådant, som sprang omkring på scenen. Luxemburgs bidrag hade den multinationella titeln "Children, Kinder, Enfants", och därmed ville män kanske antyda någon världsomfattande gemenskap för alla barn i musikindustrins hägn. Detsamma var fallet med den österrikiska låten "Kinder diese Welt", varit det manande budskapet löd:

Tu-du-dutt-u-du! Children of the world...

Det är väl ändå något för världens barn!

Om ceremonimusik

av Christina Frohm

Att Sörmland är ett landskap rikt på folkmusik kan inte ha förbigått någon av läsarna till denna publikation. För flera år sedan hade vi temanummer om olika dansformer. Detta nummer har som tema en annan funktionsmusik nämligen ceremonilåtarna.

Materialet har tagits fram under våren av en studie-cirkel i sömländsk folkmusik som varit verksam i Stockholm under några år.

Ceremonimusik får anses vara den musik - ofta i jämn taktart - som är knuten till årets och livets högtider, i de flesta fall till bröllop. Vid en inventering av sömländska brudmarscher sammanställd av Anita Hedlund ur Spelmansförbundets arkiv gick det att finna 144 stycken. Alla socknar har inte sin egen marsch kvar men från många socknar finns flera olika bevarade.

Det kan nämnas att Vingåker har 13, Sköldinge 12, Lerbo 8 samt Dunker, Björnlunda och Lid 5 brudmarscher upptecknade.

Påfallande många låtar har sin funktion preciserade redan i titeln. Här följer några exempel:

Ridmarsch
Majstångsmarsch
Skänklåt
Brudskåslåt
Tackvisa
Korvlåt
Steklåt
Taffelmusik
Ljuslåt
Brudpolska
Ungmorspolska

Att så mycket finns bevarat och att många av dessa låtar klingar ålderdomligt kan förklaras med att man vid bröllop alltid varit starkt traditionsbunden. I det gamla bondesamhället firades ofta bröllop vid jultid. På så sätt har sedvänjor som hört till bröllop blivit knutna till julfirandet.

Hos många av melodierna finns kända teman. Matlåtarna är ofta ombildade angläser med fragment av Gustafs skål eller Soldiers Joy. Soldiers Joy melodin finns i varianter från många europeiska länder. Spelmännen J.A. Johansson från Sparreholm spelade också den. Dottersonen Olof Ekvall, som förresten spelar just den låten på skivan Spelmanslåtar från Södemanland, berättade hur man i början av trettioalet fick in en engelsk radiostation där man spelade folkmelodier från Shetlandsöarna och hur man förundrade sig att dom därborta kunde "morfarsbiten".

Flera marscher bygger på Bellmans visa "Venus Mener-va", mer känd kanske som "Ja, må han leva".

Fina skildringar finns från Södemanland av musikens roll vid bröllop och andra högtider t.ex. Neli Suecani, om Blacksta och Wassbro socknar. Vi har klippt in axplock från dessa i anslutning till låtarna.

På många håll i vårt land har spelmännen inte haft tillträde till kyrkorummet med sin musik. I kyrkostadgan från 1700-talets mitt i Turinge socken nämns detta som ett påbud.

Dessa tre spelmän från vår egen tid fick erfa detta 1966, men då var det organisten som personligen förpassade spelmännen till kyrktrappan trots att uppdraget vid detta dubbelbröllop bestod i att spela vid vigseln från läktaren. Grunden till detta hans beslut sades mest bero på tvivel på att vår musik passade i kyrkorummet. Prästen, brudparen och gästerna var förtvivlade.

Marscher och gånglåt är väl värda att bevara, spela och sprida kunskap omkring. Med sitt relativt raka rytmiska budskap passar dom ypperligt i allspel och större spelmanslag. Se upp med tempot bara. Låt det vara värdigt, men ändå med en frisk spänst.

FREDMANS SÅNGER

N°. 12.

Marche

Venus Miner va, Mars bland de djefva

Han som med trummarsch dö den går på, Pal las och Cli o,

Muserna ni o, Jupi - ter, Pluto, A - pollo också; Gudar Su -

dinnor, Hjeltar, Hjeltinnor Kela Olym - pen gu tår i min vrå.

Marsch ur August Widmarks notbok

This is a handwritten musical score for a march. The score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of two systems of staves. The first system has four staves: the top staff is the melody for the clarinet, the second staff is the bass line, the third staff is the melody for the bassoon, and the fourth staff is the bass line. The second system also has four staves with the same instrument arrangement. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are several repeat signs and first/second endings throughout the piece. The notation is clear and legible, with some handwritten annotations like '7' and '7' indicating specific notes or rests.

Brudmarsch

7

Erik Henning Johansson, f. den 5 maj 1866 i
Nyköping, bosatt sedan barndomen i Husby sn.

Vem sa att
jag ska gå i
3-takt?

Gustaf Pettersson var född 1847 i Ekeby, Lerbo socken, och lärde spela fiol av Widmark och Karl August Lindblom i Rejmyre. Han hade en omfattande repertoar men spelade endast för sitt nöjes skull och tjänstgjorde aldrig som spelman. Ännu vid åttio års ålder ägnade han sig åt fiolen och erinrade sig med lätthet de flesta av sina melodier.

Gustaf Pettersson dog 1932 i Valla, dit han inflyttat omkring 1900.

115. RIDMARSCH

Efter fadern, lantbrukaren *Per Larsson*, född år 1803 på Åsa i Sköldinge socken och sedan bosatt vid Ekeby i Lerbo. Han brukade vissla denna marsch i tretakt, som spelades vid hans bröllop då brudföljet red till Sköldinge kyrka.

(N. D.)

*(Brudgummens Skål) sjungs av Brudbrödsfästerna, för Brudgummen vid (Skålning) i Bröllopet i Österåker sockers.
(Ljudak, och Sjungen, av Österåker-Spelmann Kalle Pettersson)*

Brud-gum-mens Skål! för Sjung hopp, för sjung hej! för sjung fa-le-ra-le-rej: fa-le-ra-le-rej, ja sjung
hopp, ja sjung hej, ja sjung fa-le-ra-le-rej, ja Wi (Hej!-ja!) för Brud-gum-mens Skål, ja sjung! Skål.

I detta välkommi måste man dricka skålar. Prästen börjar först med brudgumens och brudens och så brudsätans; men understundom innan han hinner så långt, stå samtelige gubbarna op och börja wördige prästfars skål och derpå följa brudgumens och Brudens föräldrars. Äro några ståndspersoner tilstädes, så drickes deras skålar i sär och så slutas med hela lagets skåhl. Sedan således detta bord-sittjandet är omsider alt, och man både läsit och sungit ifrån bords, så börjas dantzen

N° 140. Andante.

N° 140. Brudskålsmusik från Eloda socken. Denna melodi spelades en gång igenom för hvar person, som bruden vid middagsbordet drack till. När bruden föreslog en ny skål, upphörde musiken, och under denna paus utropades högt namnet å den hedrade, som alltid till återgåld gaf bruden en skänk

Bruden då sen dricker hvar och en till; men spelmannen
spelar.¹⁰⁷

Brudsåtan efteråt går, med fatet at *drickspengar*¹⁰⁸ samla,
Hwileka måst' skrapas ihop af både unga och gamla.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Man tror at namnet *Drickspengar* måste vara mycket naift; ty de fås under drickning, för drickning, kan hända ock ofta till drickning.

CARL F. PERSSON, NUMERA BOSATT I JÄRNA, ÄR FÖDD 1864 i Älgsjötorp, en arrendegård tillhörande Eriksberg i Stora Malms socken. Efter slutad skolgång, sedan han börjat följa fadern i det dagliga arbetet, lärde han av denne de första grunderna i fiolspelning, varefter han sändes till skomakaren och spelmannen *Vallin* i Speteby, Lerbo socken, för att vidare förkovra sig. Utom *Vallin*, som var född 1833, mindes *Persson* följande spelmän i sin hembygd: *Johan Ersson* i Olofsberg och *Johan Olsson* i Remröd, båda vänner till hans far, bonden *Fredrik Larsson* och drängen *Carl Johan Carlsson*, båda från Melå, en dräng, *C. J. Pettersson*, som tjänade hos fadern, *Anders Röst* i Brogetorp, allmänt kallad *Spel Fredrik*, soldaten *Vall* i Klicksta, *Calle Dahlgren* i Tibblenäs, *Carl Jävert* i Forssjö samt *Perssons* moster, *Ulla Andersson* i Katrineholm, vilken förde stråken med vänster hand och stödde fiolen mot knäet som en violoncell. En skomakare *Hellgren* hade åtta strängar på sin fiol, varav hälften voro bordunsträngar och placerade under greppbrädet och stränghållaren.

Perssons fader hette *Per Fredrik Larsson*. Han var född 1838 och dog 1907.

Efterföljande tio melodier upptecknades 1930 av Nils Dencker.

142. MARSCH

Denna variant av *Bellmans* 'Venus, Minerva' kallades i Stora Malm för *Majstångsmarsch*. Den användes också som marsch vid bröllopen.

Sluttonen med dubbelgrepp av tonika och ters torde återgå till 1600-talets dansmusik. Jfr notböckerna i *Finspångsarkivet*. (N. D.)

LJUSLÅT

* Här tar Yngve en ton mellan h och c med andra fingret intill första.

Upptecknad efter Yngve Andersson, Södertälje, som lärde sig låten av sin farfar, Anders Andersson, Lästringe. Låten spelades på bröllop då ljusen tändes.

"Ära vare Gud...."

70% Polska variant.
efter Fadern

Brudpolska uppt 1934 av Nils Dencker efter G Andersson, Ludgo.

Ära vare Gud, nu har ja vari' brud,
å rätt nu så e de kväller,
i sängen har ja var't
å rolit har ja haft
å smakat har ja på butelje-.

Allargretto. **Bröllopsdansen**

N:47

Lill' Olle spelar och alla ska
Låt oss med rosor ungrbruda

dansa.
kransa. Brudgummen hissa vi, Gossar i
Hammarby! Hejsan! tal-le-ralle-ralle-ralle!

Bröllopsdansen.

(Meddelad af Direktören Herr Abr. Mankell.)

Lill-Olle spelar och alla ska' dansa,
Låt oss med rosor ungrbruda kransa.

∴ Brudgummen hissa vi
Gossar i Hammarby!

Hejsan! Fallerallerallera! ∴

Fatta nu tag, och se'n håll ut i ringa,

Rutschom i polskan, hör säckpipan klinga.

∴ Om här görs frieri,
Skall det så lyckligt bli!

Hejsan! Fallerallerallera! ∴

Skänk-låt. (Spelad och sjungen av Österåkers-Spelman, Jolle Pettersson)

Då satt en Spelman, upp på en bänk, å spe-lä Pol-skor, så grann-å, Ka-drull-er Hal-ser, å Lå-ta-
 -skänk, å li-te te, å, vart ann-å, å Spel-man spe-lä, å skägg-e vick-å, å ger Du nå-ge, u-ti hans
 lick-å, blir godin själ, då spel-man spe-lär, så skägg-e vick-är, å glax han nick-är, å qui-det fe-lan, som lå-ter
 väl. | väl.

Ändtlig när detta fått slut, och alla sig åter satt neder,
 Präst-Faren blott med ett ord, om något till Bos åt dem beder.¹¹⁹
 Nu lofwas tämmelig rundt, och om jag Brudgumme warit,
 Skulle jag säga ur topp och i lå hur' betalningen farit.
 En lofvar ko och en annan en får, sen säden den tredje;
 Smeden will gifwa till Ungfolket det som göres i smedja:
 Snickarne lofwa sin skatt göra ut med snicka och lagga
 Bunkar och silhtrog, ja, stolar och bord, med gängstol och
 Påligger Pojkarne tiga med allt hvad hans spira ej lider.
 Ber derpå han må] få tala nå't ord, förrn skålarne drickas.
 Sedan han nu fått så tyst, att intet en gång wägar hickas¹²⁰
 Börjar han på med sitt höglärda tal, som handlar om giftas,¹²¹
 Huru i Ägtenskaps-ståndet häd' ondt och godt plägar skiftas.
 Talar om Adam och Eva, ja mer, om Abram och Sara,
 Gör också gästerna kloka derpå, hur de sig sku para:
 Hur' de sku frija på Ärligit sätt och Gästebud göra,
 Hwarpå de honom så wäl såsom fler' wäl undfägna böra.
 Säger för Pigorne sedan hur' de sig trängtor sku stricka¹²²
 At intet Fästman då lösningen sker, har skam för sin flicka.
 Mera jag nu ej kan minna mig på, som han plägar glamma;
 Tror dock at Brudtalets sednare del, ock angår det Samma¹²³:
 Säger till slut at hans ändamål är, de främmande lära,
 At sina pungar ur lomman dra fram och pängar förära
 Åt dessa twänne som än all ting uti hushåldet felar.¹²⁴

STEKLÅT

Upptecknad efter Yngve Andersson, Södertälje. Efter farfadern, Anders Andersson, Lästringe

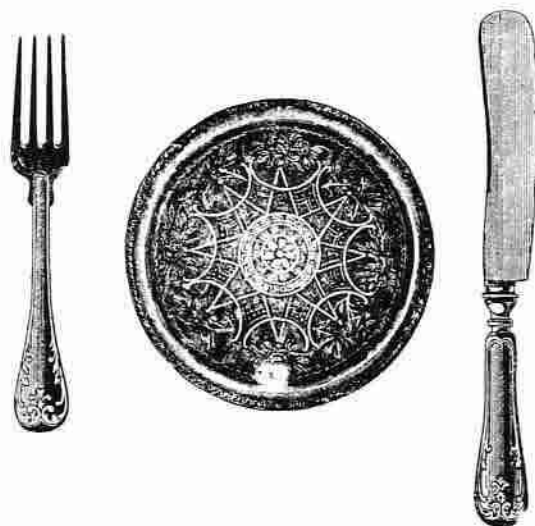
L:a Malm sn Söml.

"Taffelmusik" (Matlåt)

uppt. 1935 av Nils Dencker.

Efter Arvid Karlsson, född den 21 augusti 1863 i Åsäng, Länna, sedan bosatt i Lundby, L:a Malm. Från "Lille Sven", spelades av honom och Arvid Karlsson då maten bars in på ett bröllop 1881 vid Torvmossa vad i Årila, då Oskar Andersson från Länna gifte sig med Ida Jonsson.

Tydligen en angläs.

Nu komma Gästbuds-rätterne fram och sättas på bordet
 Utaf de drängarne två som äro till tjenare gorde"^o
 Skinka och bringa då förträdet får; der näst kommer kålen
 När åter *soppa* bärs in hörs af det är spelman i galen.
 Äfwen för *korf* och för *fisk*, samt *steken* han också näst spela,^{oo}
 Att ej Taffel-Musique wid sådan högtid må fela.^{o1}

187. *Steklåt*
från Öster-Haninge. (and. Bergström)

Wid bordet til-
bringas mäst 6, 7, ja 8 och 9 timar, och spelmännerna gå före och spela en liten courant för hwar rätt, som bäres in. Hwarwid är märckeligt, at de hafwa et wisst stycke för hwarje slags mat, såsom et för Såppan, et annat för kårfe-
wen, än et annat för steken o. s. w. Så at den, som är genombyrd med bond-gjästbud, kan så snart han får höra spelet i förstugun weta hwad rätt, som wanckas på bordet. J synnerhet kommer jag ihåg, at för såppan spe-
las den thon, på hwilken någor, som utan twifwel warit med å et dylikt gille gjort denna visan, som skal wara et samtal emellan wärden och wär-
dinnan:

Hören J, kär moder wår,
Hwad koka nj för såppa i går?
Wåra drängar de hafwa så hiskelig klagan,
De hafwa så ont uti sin maga.

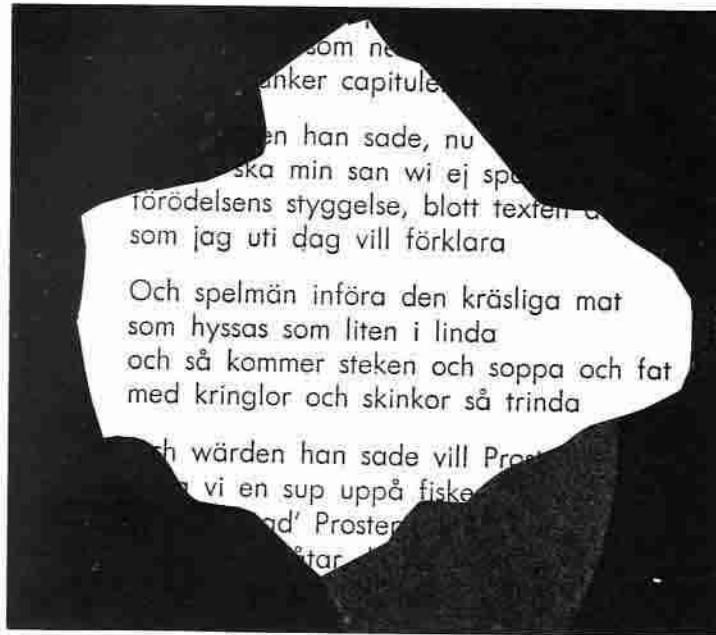
Ty såppan hon war icke god.

Swaret: Såppan hon woro wäl god,
om det icke woro för det sura flasket,
Som så länge har legat i träsket,
Såppan hon woro wäl god.

Somlige Editioner hafwa i stället för träsket Calmare-säcken, hwartil orsaken måtte sökas i Historierne; men när steken och det så kallade wäl-
kummi tilstundar, hwilket består uti öl, med rifwit muskott uti, som slås i en hop små silfkappar, så at hwar och en åtminstone af de förnämsta får sin kappe til mans, så spelas det stycket, å hwilket en annan Bondgjästbuds Poët gifwit i ljuset följande composition:

Före kommer steken, han är brun och god,
Effter kommer wälkummi, det gör lustigt mod.
De sutto på golfwet och dåppade.

"Marsch ve maten" efter fadern, Johan Erik (Jan-Erik)
Andersson, f. 1839 vid Torp, Husby död 1913.

Vid affärden följdes hvarje gäst «åf gäle» med musik, traktering och hurrarop. Närmaste släktingar stannade kvar till femte dagen.

Numera är det sällan, men händer likväl, att bröllop tillgå på ofvanbeskrifne sätt, hvarvid dock bränvinsflaskan ej så ofta anlitas som förr, och fastän dryckesvaror det oaktadt vankas ganska rikligt, är det med stor tillfredsställelse man ser, att knappast någon tager för mycket deraf till bästa.

52. ANGLAIS

Denna och efterföljande anglais brukade spelas när de olika rätterna inburo vid gästabuden.

Spelmannen Gustaf Persson i Flen var född den 8 augusti 1828 i Lilla Mellösa socken och började vid tretton års ålder spela fiol för dåvarande organisten därstädes, *Per Brolin*. Denne hade i sin ordning lärt sig spela fiol av organisten *Strand* i Västra Vingåker.

Persson var notkunnig och hade inspelat de flesta av sina melodier efter noter. Liksom Brolin, med vilken han ofta spelade, var Persson allt ifrån ungdomen mycket efterfrågad till brölloppen i Lilla Mellösa och angränsande socknar.

Gustaf Persson dog 1919.

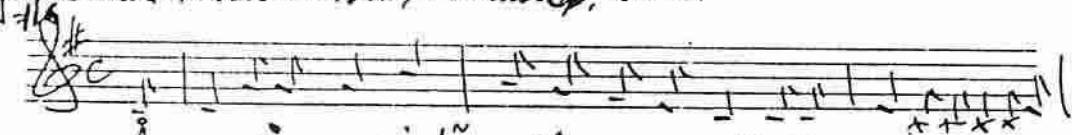

Värmland, Sörml.

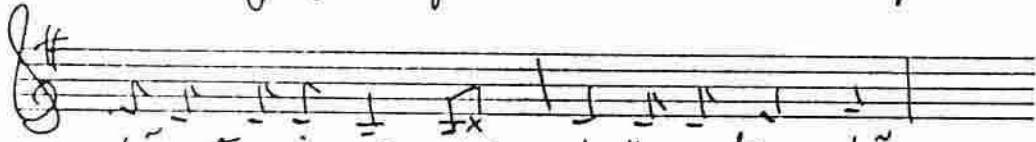
Spelmanstäck. Vira

Utherru Konrad Lindberg, född 1866 i Bjudby, Blocksta.

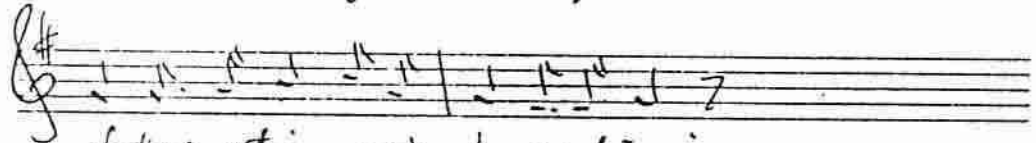
gömdoman Anders Larsson, Brunnstorp, Bektun

Ä nu spjunga vi för spelmannen vår liksom flickan hon sping för sin

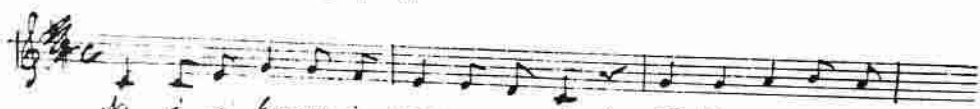
käreste i går. Här fattas uti, här

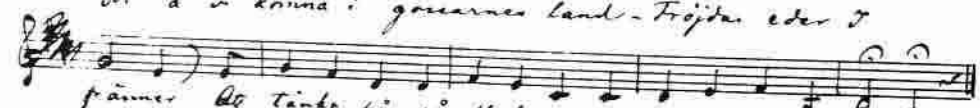
fattas uti, gode herre läggi.

Tallriken sen går omkring at något för Spelmannen sanko,
 Då det nu här och nu där, en styfwer ell två plägar wanka.
 Nu har vårt lag blifwit quillt alt det som alfvarsamt heter
 Hwarför ock alla igän sin matlust med supen upreter;
 Börja sen på af den brunstekta stek, sin andelar fräta¹¹⁴;
 Och när man Gröt-krukor almänt fått fram fortfares med äta.¹¹⁵
 Bakelser sen uppå Målti'n gör slut, men somliga klening
 Bruka at hopsluta magarne med.¹¹⁶ Sen strupen sin rening
 Mäst' ha af Bränwijni och Öhl, som holkwijs in blifwa
 dragne¹¹⁷;
 Sist görs på måltiden Slut, och bordena ut blifwa tagne¹¹⁸

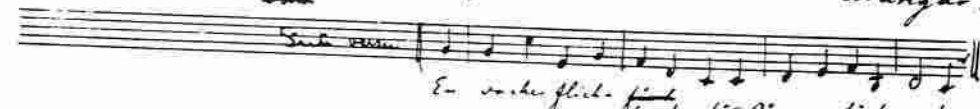
39. »Vid upptagandet af spelpengar»

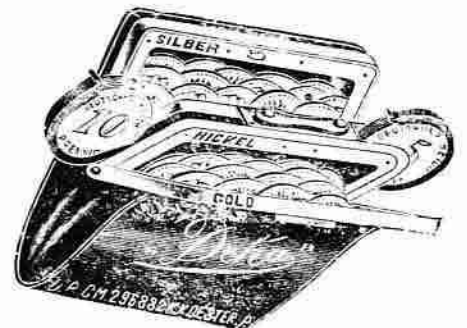
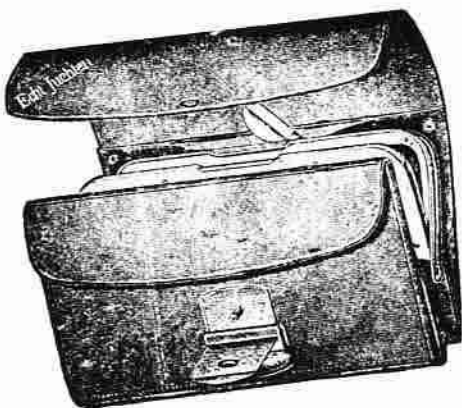
Vi ä i denna i gvernens land - Fröjden eder

gänner de tänka för vår Spelman, som så skat stått skängar.

En varken flit - fick
han för, för' annan för han soffer.

TACKVISA

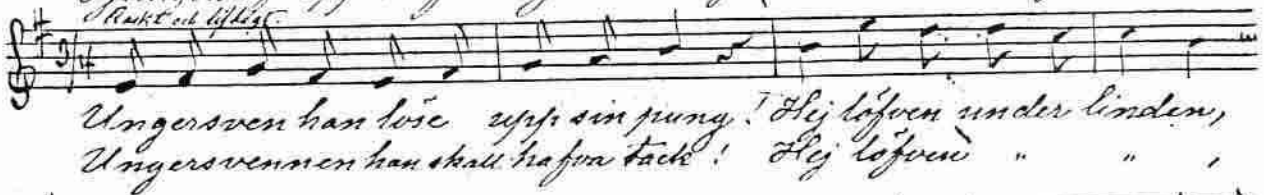
Ur Sörmländska handlingar nr 12

Efter Anna Sofia Gustafsson i Sköldinge, uppt. och meddelad Nils Dencker. Visan sjöngs när spelmannskänken upptogs. Till samma användes följande text:

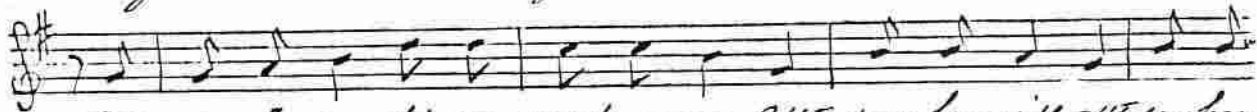
”Och nu så sjunga vi för spelemannen vår,
 liksom flickan hon sang för sin käre i går
 Här fattas, här fattas, lägg i! Gode herrar, lägg i!
 Haven tack, haven tack för eder goda skänk,
 Eder lön skall bliva av Gudi betänkt.
 Haven tack, haven tack, haven tack!”

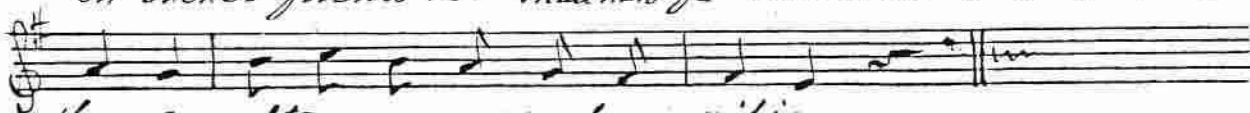
29. *Spelemansvisa.*
 Sjungen af uppst. fader J. E. Öberg. (allmän i Strängnäs-träkten).
 Huset och lifvet.

Ungersven han löse upp sin pung! Hej löfven under linden,
 Ungersvennen han skall hafva tack! Hej löfven " " "

Allt ge vår ro- li- ga spelemann Allt som han vill, allt som han
 En vacker flicka det ^{har han fått} skall han få Allt som " " " " "

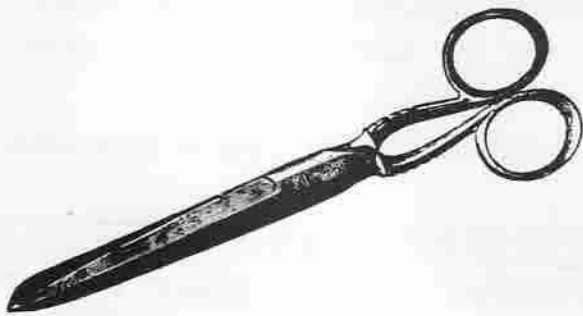
Kan, Allt efter egen goda vilja.

" " " " " "

Den här visa pålägs i uppstelnarens ungdom alltid sjungas på
 allmogens dansgillen, under det man gick omkring laget, för att samla
 upp spelpengar åt spelemannen.

*Reservation för strejk,
lockout eller annan force
majeure.*

Det var vi som klippte

*Lennart Stenberg Anders Bystrom Berit Johansson
Christina Trolm*

*Jag var också
med på ett
hörn!
Per*

Om Lästringe gånglåt.

av Stig Norrman

Varje spelmansstämma med självaktning i Södermanland inleds numera med Lästringe gånglåt. Självklart, tycker de flesta, så har man väl alltid gjort.

Den äldsta uppgiften jag hittat om gånglåten som allspelslåt daterar sig från 1932 och spelmansstämman vid Anhammar. Ernst Granhammar, en av initiativtagarna till Södermanlands spelmansförbund, refererar: "Så på en gång ljöd gammallåten, forntidstrolsk och nästan hednisk, gånglåten efter Anders Andersson i Lästringe, som själv 80-årig, patriarkaliskt vitskägig, men blåögd och glad som en pojke, tog tetledningen tillsammans med folkskollärare Gustav Wetter, och så marscherades det upp på brädtiljorna, där granskningsmän och konferencier tagit plats ..." (Slöjd & Ton, 3/1932).

Anders Andersson, Lästringe, som ju så intimt kommit att förknippas med just Lästringe gånglåt, spelade den naturligtvis tidigare än 1932. Förutom vid ceremoniella tillfällen använde han den som tävlingslåt vid spelmanstävlingar. I "startlistan" för tävlingen på Julita skans 1928 kan man exempelvis läsa:

1. Anders Andersson, Anderslund, Lästringe. 77 år: Gånglåt från Lästringe, polskor.

Men låten är dock betydligt äldre än så. Enligt Edvard Pettersson i Fagerhult, Vagnhärad, är den "garanterat" 100-150 år gammal. Redan hans far August Pettersson, Hummelkärr, född 1852, spelade låten som han lärt efter spelmän i trakten.

Edvard fortsätter: "Men i den där marschen har de tagit bort en hel del ... gjort den lite kortare på vissa ställen".

Och onekligen är det så; man har gjort den lite "kortare" på en del ställen. Här en uppteckning efter Edvards bror, Arvid Pettersson, Vagnhärad, så som han lärt sig marschen:

Uopt SN

När Olof Andersson gjorde sina uppteckningsresor i landskapet inför utgivningen av Svenska Låtars sörmlandsdel, besökte han även Anders Andersson i Lästringe. Men gånglåten upptecknades aldrig av OA och publicerades heller inte i Svenska Låtar. Inte heller Nils Dencker som sände in ett 80-tal låtar till OA i samband med utgivningen, har någon uppteckning av den så vitt jag kunnat finna.

När så OA gjorde sin andra resa i spelmansförbundets regi 1935-36 var Anders Andersson sjuklig (han dog 1936) och låten upptecknades då i en förenklad version efter A.F.Bergström i Tystberga:

583 *Bredmarsch*
efter Anders Andersson i Lästringe

Låten kom att publiceras först senare och då i sin nuvarande version efter en uppteckning av förbundets förste ordförande Seth Carlsson i Strängsjö, som sänt in den till folkmusikkommissionen. OA arrangerade den då för två fioler och låten publicerades i skriften Sörmlandslåtar (Sörmländska handlingar nr 12) 1947. Och det är väl så här vi har lärt oss den, som allspelslåt:

59.
LÄSTRINGE GÅNGLÅT

Fart och kläm är det i Lästringe brudmarsch, och fart och kläm är det även hos de sörmländska spelmännen.

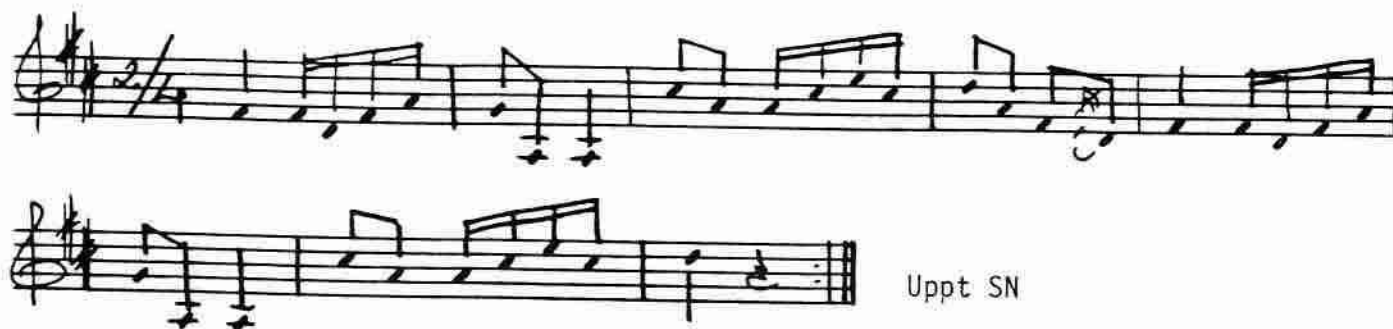
Men Lästringe gånglåt hade redan tidigare fått ytterligare en repris, komponerad av Anders Andersson. Andersson hade fått kritik för att låten var för kort bl.a. av Hjort Anders Olsson som var på besök i trakten omkring 1930. Och som den spelman har var komponerade Hjort Anders själv ett förslag till en tredje repris:

Uppt SN e Arvid Karlsson, Nyköping

Att sedan Anders Andersson inte tog det förslaget det vet vi, men uppsalaspelmannen Johan Ohlsson som även hade en del sörmlandslåtar på sin repertoar, använde gärna repriserna när han spelade Lästringe gånglåt.

Edvard Pettersson kommer väl ihåg när han först hörde Anders Andersson spela sin tredje repris: "Det var vid en basar i Västerlång, han satt på en stubbe å spela sina krångliga polskor å så spela han lästringemarschen å la till en bit ..." Edvard sjunger:

Uppt SN

I dag låter repriserna något annorlunda - enklare och bättre, enligt Edvard - och det är troligt att när Edvard hörde den var det i en av de första versionerna medan Yngve Andersson, Södertälje, som lärt sig hela låten direkt efter sin farfar, fick lära sig den slutliga versionen. Yngve var då i 13-14 årsåldern och spelar låten enligt nedanstående uppteckning:

26

Uppt SN

*) När Yngve är i "tagen", spelar han:

Lägg märke till hur väl första och andra repriserna överensstämmer med uppteckningen efter Arvid Pettersson.

Lästringe gånglåt har genom åren blivit mycket omtyckt och i dag spelas den praktiskt taget av alla spelmän, även av många utanför Sörmland.

Låten är traditionellt uppbyggd med en sängbar melodik samt enkla ackordväxlingar mellan tonika och dominant. Den är också vad man brukar säga "instrumentidiomatisk" d.v.s. ligger bra till för fiol i originaltonarten D-dur och marschkaraktären etableras konsekvent i början av varje repris genom de melodiska motivens fjärdedelsrytmer på ettan i de inledande takterna. Den väl avvägda kontrasten mellan repriserna gör också att man lätt lär sig låten och sedan kommer ihåg den.

När man tittar på en låt på det här sättet brukar man också försöka hitta varianter och paralleller. Det finns många exempel i den svenska - och nordiska - folkmusikfloran där man känner igen gånglåtens inledningstakter, men sedan blir det svårare (undantaget uppteckningen efter A.F. Bergström som väl får anses vara en variant). Jag skall dock ta upp två exempel som jag tycker är intressanta i sammanhanget. Om inte annat så därför att de är sörmländska.

Det första exemplet är från 1883, en brudmarsch upptecknad av musikförläggaren Julius Bagge efter metallarbetaren G. Eriksson som sjöng den (Nord. museets handskr.):

Avskr SN

Den första reprisen har onekligen stora likheter med Lästringe gånglåt medan däremot den andra reprisen efter de första takterna förlorar sig i en annan brudmarsch som Anders Andersson också hade på sin repertoar, nämligen med den bekanta texten: Si hur bruden kommer travande/ man sir att hon är havande etc.

Det andra exemplet är en marschartad arbetssång som Ulla Hagberg, Vällingby, hörde sjungas vid Björnnäs i mariefredstrakten på 1940-talet. Även här har den första reprisen vissa likheter med gånglåten medan den andra reprisen inför en ny melodi som avslutas med en återtagning av första reprisens slutdel:

Uppt SN

Text: Å vi ska gå ut å så rovor, rovor rötter å rötter å kål
 å vi ska gå ut å så rovor, rovor rötter å kål.
 Ge mej en rova, ge mej en te
 ge mej en rova, ge mej en te.
 Vi ska gå ut å så rovor, rovor rötter å kål.

I båda exemplen är det den första reprisen som uppvisar varierande likheter med lästringemelodin, men att utifrån detta dra några slutsatser om melodisläktskap låter sig inte göras utan förbehåll.

De som inte hört Yngve Anderssons "gamla" version efter Anders Andersson kan gärna lyssna på skivan: Visor och folkmusik (Radio Sörmland RSLP 001) där han spelat in den tillsammans med Owe Lilja, Södertälje. Kanske kan det också utgöra en inspiration till sommarens spelmannsstämor där Lästring gånglåt återigen kommer att ljuda i sin rätta miljö - med eller utan tredje repris.

SÖDERMANLANDS
SPELMANSFÖRBUND
Box 107
640 32 MALMKÖPING

Vem har glömt sina nycklar
på värdshuset i Malmköping
och sina skor i Spelmansstugan.
ring 0157-21121

Den mängd af nyttiga varor i vår katalog och de
verkligt låga priserna å desamma böra gifva Eder an-
ledning att taga Edert behof häri hos oss.

Ett litet guldkorn ur den svenska världslitteraturen

"Carlsson fann emellertid ackompanjemanget obehörligt, när han enkom tingat en riktig spelman, och den tungbröstade harmonikan drog verkligen inte jämnt med den lättfotade fiolen, utan störde takten och bragte oordning i dansen. Lockad av ett gott tillfälle att få knorva till rivalen, helst allmänna mening- en om dragspelets otjänlighet tycktes vara väl beredd, tog Carlsson munnen full och skrek mitt över logen till den i ett hörn inkrupne olycklige älskaren: - Höllu! Sätt lås för lädersäcken, du, och gå ut på backen och pina vädret ur dig, om du är klöverstinn!"

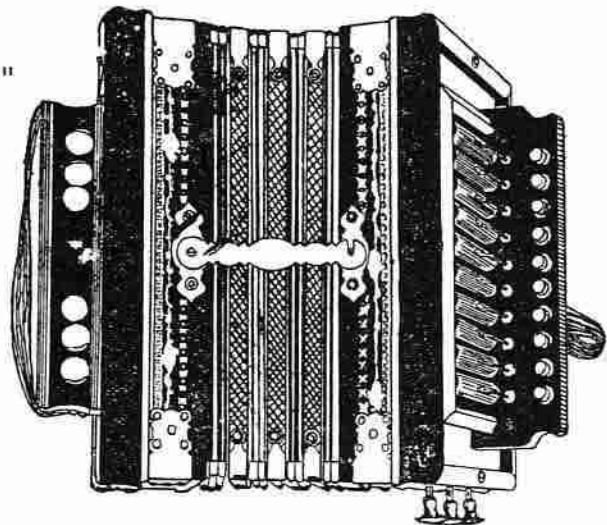
ur Hemsöborna
av August Strindberg

FILIKROMEN.

HITTILS OTRYCKTA
SKÄMTSAMMA SÅNGER

(ORD OCH MUSIK)

finns att köpa

SÖRMLÄNSKA UNGDOMSRINGEN

SÖRMLÄNSKA UNGDOMSRINGEN

Rådhusstorget 5 A, 633 40 Eskilstuna Tel: 016/116940 Pg: 38 73 16-3
Bankgiro: 183-6295

Hedersordf.	Ivar Schnell	Tessins väg 21	611 36	Nyköping	0155/13707
Hedersordf.	Fritz Andersson	Esbjergsg. 6	632 32	Eskilstuna	016/422962
Hedersmedlem	Henry Sjöberg	Skånegatan 86	116 37	Stockholm	08/7148421

STYRELSE

Ordförande	Lennart Fredriksson	Mellanv. 22	633 69	Eskilstuna	016/25465
V. ordf.	Björn Gustafsson	Gustafsv. 35	633 46	Eskilstuna	016/115558
Sekreterare	Börje Länn	Törnerosg. 2 B	633 43	Eskilstuna	016/146616
Kassör	Ann-Marie Carlsson	Durkg. 5	150 13	Trosa	0156/13664
Studieledare	Göran Berglund	Björkhultsv. 20	0632 29	Eskilstuna	016/421821
Styrelseledamot	Karola Holmkvist	P1 1160	640 24	Sköldinge	0157/50110
Styrelseledamot	Henry Lindblad	Svampstigen 127	144 00	Rönninge	0753/52988
Sektionsledare	Charlotte Lagerwald	Köpmang. 4 A	633 56	Eskilstuna	016/111822
Sektionsledare	Rita Ekgren	Sörmlandsg. 18	641 36	Katrineholm	0150/16674
Sektionsledare	Maud Karlsson	Bolmens v. 33	121 64	Johanneshov	0155/86713
Sektionsledare	Gunnar Andersson	Näktergalsv. 23	633 69	Eskilstuna	016/25653
Suppleant	Berit Antonsson	P1 755 Kolunda	635 19	Eskilstuna	016/22038
Suppleant	Birgitta Nierzvicki				

SEKTIONER

Dans-lek o Musik	Charlotte Lagerwald	Köpmang. 4 A	633 56	Eskilstuna	016/111822
	Birgitta Olsson	Landsvägsg. 19	640 32	Malmköping	0157/20636
	Sonia Waern	Hammartorpsg. 9	642 00	Flen	0157/11133
	Kåre Widen	Blåklocksv. 6	632 39	Eskilstuna	016/352504
	Dag Sundin	Bondeg. 41 A	152 00	Strängnäs	0152/17664
Barn-och Ungdomss.	Rita Ekgren	Sörmlandsg. 18	641 36	Katrineholm	0150/16674
	Rolf Rehnholm	Jasminv. 4	633 47	Eskilstuna	016/112497
	Kent Johnsson	Kungsg. 71	632 21	Eskilstuna	016/148245
	Leila Andersson	Frösängsv. 92	613 00	Oxelösund	0155/31969
Dräktsektion	Maud Karlsson	Bolmens väg 33	121 64	Johanneshov	
	Maj-Britt Nilsson	Box 3090	630 03	Eskilstuna	016/148461
	Christina Linder	Snorres väg 16	148 00	Ösno	0752/38608
	Ing-Britt Gustafsson	Salstag. 18 A	642 00	Flen	0157/13062
	Ann-Cathrine Holgersson	Kvartsv. 8	150 13	Trosa	0156/12880
Slöjdsektion	Gunnar Andersson	Näktergalsv. 23	633 69	Eskilstuna	016/25653
	Stig Axelsson	Snäckv. 4	613 00	Oxelösund	0155/33281
	Margit Kjellström	Renstigen 1	641 53	Katrineholm	0150/19310
	Jan Kjellström	Renstigen 1	641 53	Katrineholm	0150/19310
Revisorer	Kjell Kolterud	Backav. 2 E	641 37	Katrineholm	0150/15741
	Bo Pettersson	Harstigen 18	152 00	Strängnäs	0152/11543
Suppleanter	Folke Junås	Mörbyv. 43 C	149 00	Nynäshamn	0752/12351
	Ragnhild Boije	Fruängsg. 16 B	611 31	Nyköping	0155/10879
Valberedning	Kjell Linder	Snorres väg 16	148 00	Ösno	0752/38608
sammanställande	Birgit Kindahl	Spireav. 9	633 47	Eskilstuna	016/112286
	Arne Sjöstrand	Lindv. 7	641 53	Katrineholm	0150/55416
	Kerstin Frykmo	Trädgårdsg. 36 A	152 00	Strängnäs	0152/17546

Föreningar anslutna till Sörmländska Ungdomsringen 1985.

0401 FOLKDANSACCI PÅ NYKÖPINGSHUS c/o Anders Lind, Ö. Bergsg. 37, 611 34 Nyköping
0155/11470 Pg 205671-1

Ordförande	Anders Lind	Ö. Bergsg. 37	611 34	Nyköping	0155/11470
Sekreterare	Lars Risting	Ö. Bergsg. 24 G	611 34	Nyköping	0155/10070
Kassör	Tord Jonsson	Jupiterv. 15	611 60	Nyköping	0155/81788
Dans o Lek	Eivor Karlsson	Ängstugev. 39	611 61	Nyköping	0155/18198
Musik	Evert Lindberg	Brandkärrsv. 150	611 65	Nyköping	0155/85462
Barn och Ungdom	Ulla Werner	P1 7212	611 90	Nyköping	0155/52082
Dräkt	Eva Lindgren	Lingongången 9	611 45	Nyköping	0155/98145
Slöjd	Tore Dahm	Lomv. 7	611 62	Nyköping	0155/61162
Studieledare	Gunnar Sellberg	Ärtgången 14	611 45	Nyköping	0155/97277

0402 REKARNE FOLKDANS GILLE, Box 76, 631 02 Eskilstuna 016/122772 Pg 34202-2

Ordförande	Örjan Kindahl	Spireav. 9	633 47	Eskilstuna	016/112286
Sekreterare	Bengt Håkansson	Safirgängen 1	632 34	Eskilstuna	016/425358
Kassör	Lars Eriksson	Sockenv. 9	632 33	Eskilstuna	016/420106
Dans o Musik	Kåre Widen	Blåklocksv. 6	632 39	Eskilstuna	016/352504
Barn och Ungdom	Katarina Åberg	Köpmang. 22 F	633 56	Eskilstuna	016/121143
Dräkt och Slöjd	Birgit Kindahl	Spireav. 9	633 47	Eskilstuna	016/112286

0403 NYNÄSHAMNS FOLKDANSGILLE, Box 51, 149 01 Nynäshamn 0752/16907 Pg 646207-1

Ordförande	Lennart Jacobsson	Ugglestigen 33	149 00	Nynäshamn	0752/13932
Sekreterare	Kjell-Åke Ersson	Lövlundav. 34	149 00	Nynäshamn	0752/16293
Kassör	Bertil Rolff	Kölv. 55	149 00	Nynäshamn	0752/16010
Dans o Lek	Britt Hortlund	Viagatan 5	149 00	Nynäshamn	0752/16598
Barn o Ungdom	Liliann Jacobsson	Ugglestigen 33	149 00	Nynäshamn	0752/13932
Dräkt o Slöjd	Christina Linder	Snorres väg 16	148 00	Ösmo	0752/38608

0404 JÄRNA-TURINGE FOLKDANSGILLE, Box 87, 153 00 Järna 0755/15767 Pg 646207-1

Ordförande	Curt Edelsvärd	Skogvaktarv. 2	151 47	Södertälje	0755/64099
Sekreterare	Berit Hjelm	Kråkbärsv. 16	155 00	Nykvarn	0755/45667
Kassör	Hugo Dahlqvist	Rosenlundsv. 22	151 30	Södertälje	0755/15767
Dans o Lek	Lillemor Hansson	Slota Gärd	153 00	Järna	0755/50053
Musik	Billy Karlsson	Rosendalsv. 9	150 21	Mälbo	0755/60535
Barn och Ungdom	Marie Andersson	Prästgårdsv. 62	153 00	Järna	0755/71707
Dräkt och Slöjd	Gun Enström	Kallfors	153 00	Järna	0755/73260

0405 VERDANDIS FOLKDANSLAG, Box 58, 641 21 Katrineholm Pg 462252-8

Ordförande	Maj Rom	Stallgårdsv. 23	641 37	Katrineholm	0150/54331
Sekreterare	Carina Javelins	Väla	640 23	Valla	0150/60129
Kassör	Reinhold Pettersson	Carl Ugglas v.17	641 37	Katrineholm	0150/52791
Dans och Lek	Kjell Kolterud	Backav. 2 E	641 37	Katrineholm	0150/15741
Barn och Ungdom	Pernilla Eriksson	Grävlingsti. 2	641 53	Katrineholm	0150/17114
Dräkt och Slöjd	Anna-Greta Blomgren	Jägareg. 11	641 31	Katrineholm	0150/16605

0407 VINGÅKERS FOLKDANSLAG, Box 94, 643 00 Vingåker 0151/50118

Ordförande	Arne Sundberg	Humlegatan 34	643 00	Vingåker	0151/11450
Sekreterare	Greta Wilson	Box 94	643 00	Vingåker	0151/50118
Kassör					
Dans och Lek	Arne Sjöstrand	Lindv. 7	641 53	Katrineholm	0150/55416
Barn och Ungdom	Dagny Andersson	Vallhallav. 17	643 00	Vingåker	0151/11159
Dräkt och Slöjd	Aino Larsson	Villag. 44	643 00	Vingåker	0151/11298

0408 MALMABYGDENS FOLKDANSLAG, Box 58, 640 32 Malmköping 0157/20636 Pg 810187-5

Ordförande	Bernt Olsson	Landsvägsg. 19	640 32	Malmköping	0157/20636
Sekreterare	Britt Karlsson	Landsvägsg. 24	640 34	Sparreholm	0157/30539
Kassör	Asta Bergman	Kilholmen	640 32	Malmköping	0157/20266
Dans och Lek	Ingrid Olsson	Odonstigen 20	152 00	Strängnäs	0152/12137
Musik	Sören Olsson	Odonstigen 20	152 00	Strängnäs	0152/12137
Barn och Ungdom	Birgitta Olsson	Landsvägsg. 19	640 32	Malmköping	0157/20636
Dräkt och Slöjd	Eva Larsson	Kettsletorp	640 32	Malmköping	0157/44069

0409 NÄSHULTA FOLKDANSLAG, c/o Agneta Dahlgren, Mossebov. 9 633 52 Eskilstuna
016/115399 Pg 928519-8

Ordförande	May Palmqvist	Uttermarksg. 27	633 51	Eskilstuna	016/148590
Sekreterare	Agneta Dahlgren	Mossebov. 9	633 52	Eskilstuna	016/115399
Kassör	Gunnar Andersson	Näktergalsv. 23	633 69	Eskilstuna	016/25653
Dans lek o Musik	Jan-Ingvar Dahlgren	Mossebov. 9	633 52	Eskilstuna	016/115399
Dräkt och Slöjd	Kerstin Andersson	Näktergalsv. 23	633 69	Eskilstuna	016/25653

0410 FOLKDANSLAGET OXELÖ-GILLE, Box 60, 613 01 Oxelösund 0155/36745 Pg 106433-6

Ordförande	Berndt Johansson	Vallsundsv. 80	613 00	Oxelösund	0155/33931
Sekreterare	Dennis Andersson	Jägarv. 2	613 00	Oxelösund	0155/32771
Kassör	Kjell Fernqvist	Alkv. 79	613 00	Oxelösund	0155/35866
Dans och Lek	Roland Eriksson	Breviksv. 3	613 00	Oxelösund	0155/35332
Musik	Kent Johansson	Trädgårdsg. 3 C	613 00	Oxelösund	0155/34197
Barn och Ungdom	Rolald Eriksson	Breviksv. 3	613 00	Oxelösund	0155/35332
Dräkt och Slöjd	Anita Eriksson	Breviksv. 3	613 00	Oxelösund	0155/35332

0411 SALEMS GILLE, c/o Elsie Hedlund, Slånbärsstigen 5, 144 00 Rönninge 0753/52293
Pg 86793-7

Ordförande	Sören Eriksson	Blåklintstigen 13	144 00	Rönninge	0753/50630
Sekreterare	Elsie Hedlund	Slånbärsstigen 5	144 00	Rönninge	0753/52293
Kassör	Rune Bjärelid	Blåbärsstigen 6	144 00	Rönninge	0753/52388

0412 STRÄNGNÄS GILLES FOLKDANSLAG, Box 179, 152 01 Strängnäs 0152/17192 Pg 865226-5

Ordförande	Dan Stenmark	Villavägen 17	150 32	Stallarh.	0152/40516
Sekreterare	Gun-Britt Sellberg	Färjev. 4	152 00	Strängnäs	0152/13586
Kassör	Ingrid Ardell	Finningev. 43 C	152 00	Strängnäs	0152/14836
Dans	Kent Seiboldt	Finningev. 43 C	152 00	Strängnäs	0152/14836
Musik	Dan Stenmark	Villav. 17	150 32	Stallarh.	0152/40516
Barn och Ungdom	Per Stenström	Svedäng, Tosterö	152 00	Strängnäs	0152/32292
Dräkt och Slöjd	Asta Hoflin	Finningev. 66 F	152 00	Strängnäs	0152/11632

0415 TROSA FOLKDANSGILLE, Box 140, 150 13 Trosa 0156/13664 Pg 661709-6

Ordförande	Hans Carlsson	Durkg. 5	150 13	Trosa	0156/13664
Sekreterare	Berit Eriksson	Högbergsg. 28	150 13	Trosa	0156/13877
Kassör	Kristina Fröberg	Hänög. 15	150 13	Trosa	0156/16629
Dans och Lek	Gunn Bäck	Ejderg. 9	150 13	Trosa	0156/12231
Barn och Ungdom	Monika Collin	Havsörnsg. 10	150 13	Trosa	0156/12317
Dräkt	Inger Thorman	Granitv. 33	150 13	Trosa	0156/13454
Slöjd	Ulf Norman	Ödesbyv. 5	156 00	Vagnhärad	0156/11520

0417 BYGDEGILLET NYKÖPING, c/o Bengt Perers Trollstigen 9 611 45 Nyköping
0155/97179 Pg 541166-5

Ordförande	Lars Wideén	Strogen	611 90	Nyköping	0155/53075
Sekreterare	Bengt Perers	Trollstigen 9	611 45	Nyköping	0155/97179
Kassör	Jan Olsson	Vinterv. 9	610 60	Tystberga	0155/60303
Musik	Lars Lordin	Attingev. 14	611 50	Nyköping	0155/57242

DIREKTANSLUTNA MEDLEMMAR I SÖRMLÄNSKA UNGDOMSRINGEN 1985

Ivar Schnell	Tessins väg 21	611 36	Nyköping	0155/13707
Artur Andersson	Sörgården Granhed	641 90	Katrineholm	
Arne Blomberg	Mommas väg 6	611 57	Nyköping	0155/16608
Henry Sjöberg	Skåneg. 86	116 37	Stockholm	08/7148421

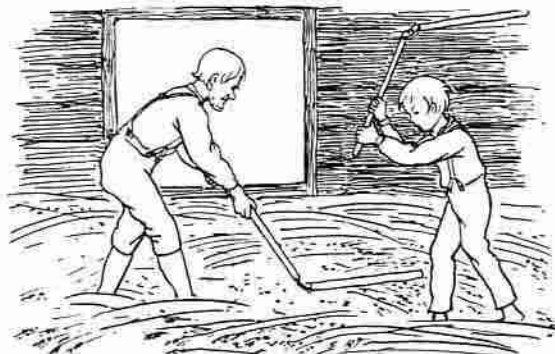
SVENSKA UNGDOMSRINGEN FÖR BYGDEKULTUR

Postadress	9154	102 72	Stockholm	08/680655
Besöksadress	Hornsbruksq. 7-9			
Förlaget				08/620687

MEDLEMSTIDNINGEN HEMBYGDEN
Rune Holmberg Löparv. 5

791 31 Falun 023/15086

Skörda NYA KUNSKAPER Bearbeta GAMLA KUNSKAPER..

En spelkurs om och kring **HAMBURSKA** under två veckoslut.

Enbart spel 27 - 29 september

Spel till dans 2 november

Danskursen den 2 november är öppen även för Spelmansförbundets medlemmar.

Vi håller till i Nyköping denna gång.

Kursen vänder sig till alla spelmän och skall också innehålla en ÖVERKURSEDEL för de som vill utvecklas individuellt till bättre dansspelmän.

Förfrågningar och anmälan för Spelmansförbundets medlemmar senast 3 september till:

Leif Johansson tel. 08/51 15 86. Telefonsvarare kan förekomma. Lämna då ditt namn till denna.

Sömländska Ungdomsringens medlemmar anmäler sig till distriktexp. i Eskilstuna.

Kulturdagar i Blåbo

av Bernt Olsson

teckning av Matts Mattsson

I Blåbo kommun hade man gjort en riktig kulturell storsatsning. Det var de s.k. Citydagarna i Blåbo, genom vilka man velat erbjuda kommuninnevärdare och ditresta ett stort och varierat utbud av kulturaktiviteter både ute och inomhus. "Vi upplever kulturaktiviteterna som enormt viktiga", sade någon, "inte minst för turistnäringen. Sedan är det upp till den enskilde kulturkonsumenten att välja inom ramen för det här fantastiskt varierade utbudet." Andra återmenade att man inte borde försöka mäta kulturvärden med ekonomiska mått utan kanske hellre tala om "livskvalité" eller "sociala aspekter".

På lördagen var jag själv i Blåbo och såg två teaterpjäser på utomhusscenen. Den första var folklustspelet Anders och Britta i ett professionellt framförande, var skådespelarna energiskt vinnlade sig om att förläna det charmfulla stycket en äkta folklig karaktär:

- Du ä alt bra kärer i han Kalson, du Briita!
- Dä kan du fäle vare själver, du Stina. Ja såg nog hur du kösste'n baköm lagäschdöra när ja va te schvinhusche mä grishinken!

Mån bänkgranne satt och funderade vad det där kunde vara för dialekt, och jag var glad att kunna upplysa om att det var den teaterdialekt som vanligen används i folklustspel.

Svartsjukan stack, som synes, upp sitt fula tryne i pjäsen, men allt slutade lyckligt. Anders och Britta fick varandra, och i finalen dansade de jämte nämndemansfar, nämndemansmor, drängen Rapp, Stina i Tallvret och många andra en munter polka. Man dansade energiskt med sträckta ben och vrister, skuttande högt i luften under behagfulla böjningar och huvudvridningar. Jag uppskattade farten till c:a 30 kilometer i timmen.

På kvällen gavs pjäsen Kollektivproletärerna med lokala förmågor, regisserade av My von Linken. Pjäsen byggde på verkliga, tragiska händelser vid Blåbo bruk 1868, då smeder och andra bruksarbetare förgäves gjorde uppror, drivna till desperation av fattigdom, skulder och omänskliga arbetsförhållanden. Från pjäsen minns man främst hur den kuragefyllda mor Anna med järnvilja ledde strejkaktionerna och ibland samlade de illusoriskt 1800-talsklädda skådespelarna vid rampen för att sjunga sydamerikanska kampsånger, beledsagade av elgitarrer och congas.

Mellan teaterföreställningarna hann jag både med att handla lite och att kortvarigt bevista ett par av de olika musikevenemangen. Bland annat hade jag fått i uppdrag att handla fiolsträngar åt den gamle storspelmannen Gustav Blom i Bladinge, en by inte långt från centralorten. Han spelar fortfarande flitigt men

mestadels för sig själv. Ett par ungdomar, Ann och Bertil, brukar iallafall komma och hälsa på med fioler och bandspelare. De tycks ha gått in för att analysera och komma underfund med hans svårefterhämliga, gammaldags spelstil. Han spelar rytmiskt och dansant som få, men hur han egentligen bär sig åt vet jag faktiskt inte riktigt.

Musikaffären ligger inne i Blåbo s.k. city. Det är ett torg, omgärdat av affärshus i brun plåt, som visserligen kan te sig kallare och människofientligare än den tidigare bebyggelsen men som i gengäld är mer symmetriskt. Något av storstadens hektiska puls kan vid rusningstid förnimmas i detta "city". En del av den forna trevnaden har affärens försökt återvinna genom en tilltalande namngivning: Mysboden, Hem-trevnad AB, Boutique Sweetheart och Love Computers ligger alla omkring torget liksom ortens största hotell, Checkpoint Blåbo. Stämningsskapande musik fyller affärslokalerna. I många av dem hänger dessutom uppförstora fotografier av husen kring torget som det var en gång. Ett särskilt vanligt motiv är förstås den vackraste och mest berömda byggnaden, det legendariska världshuset Victoria - Fläskoset kallat - som låg kvar vid torget ända till 1973, då det revs och ersattes av modevaruhuset Impulzive Fashion.

Här ligger också musikaffären, och jag trädde in i denna musikaliska maskinhal. Det lät som om alla stereoanläggningar och videoapparater vore på samtidigt därinne. Längst inne i lokalen stod en äldre herre, som jag kände igen. Han packade upp grammo-fonskivor, alla med titeln Let it swing - den norska (?) låt som vann schlagerfinalen. Mannen såg lite gråare och mer melankolisk ut än när jag sist såg honom i den gamla musikaffären. Han är egentligen en mångkunnig man, specialist på pianon och stråk-instrument. Han spelade i Blåbo-kvartetten, innan han vart lomhörd.

- Jaså, är det du? sade han. Vad förskaffar mig den äran?
- Jag skulle vilja köpa fiolsträngar.
- Vänta lite, sa han, så ska jag försöka dämpa ner det här helvetes oljudet, så att jag hör vad du säger.

Han lyckades, och två ungdomliga kunder såg sura ut.

- Jaha, vad var det du ville ha?
- Jo, jag ville ha strängar - te en fiol.
- Jaså, fiolsträngar... ja vetja... det tror jag knappt att vi har några längre. Men vänta lite så ska jag titta i källarn.

Han kom tillbaka efter ett tag med fiolsträngar.

- Du kan ta dom, sade han. Det kostar inget. Det är roligt om de kommer till användning.

Det blev ju billigt och bra det där, och jag tackade förbindligast och gick ut på torget, som var packat med folk.

....
Mitt på torget står en skulptur utförd i hönsnät och ameringsjärn: Parabolisk dityramb. "Den förbinder med sin distansering av all materiell existens och diskrepansen mellan intention och finalitet Blåbo city med den kosmiska evigheten", skrev länets tidning träffande i samband med avtäckningen. Här var nu en scen uppförd, platsen för dagens stora begivenhet - Rockgalan.

Man hade gärna velat göra något just för ungdomen under kulturdagarna, även om det kostade. Och kostar gör det förstås när man lyckas engagera de berömdheter som redan stod på scenen. Det var ingenting mindre än den engelska gruppen Perverted Devils! O, musikens makt! Redan vid första ackordet krökte sig ameringsjärnen, och en plåt ramlade ned från hotellfasaden. En väldig mängd teknisk apparatur och elförstärkta naturljud kan åstadkomma underverk. Sångaren, en hårdsminkad, magerlagd yngling med bar överkropp, långkalsonger, blodiga bandage här och där, rovdjurständer och glittrig elgitarr förde tanken till Bellman:

...guldguler hy, matt blomstrande små kinder,
nekramat bröst och platta skulderblad...
Han vann den ungdomliga publikens hjärta genom att rulla med ögonen, brottas med mikrofonstativet, räckta ut tungan (som var världens längsta - se Guinness Rekordbok), hålla över sig en hink grisblod och förtära en lagårdsrätta (i låten Rats in love).

...
Efter ett besök på apoteket, där jag köpte några albyl, ställde jag kosan mot läroverket, nuvarande Arvid de Byyhlskolan. Man går Storgatan förbi torget och sedan Odalmannagatan till höger uppför backen. Halvvägs uppe i backen ligger barndaghemmet Styvmorsviolen, som blev riksbekant för ett par år sedan, då man på försök började undervisa en grupp barn i engelska redan vid åtta månaders ålder. Det har slagit mycket väl ut, menar de entusiastiska initiativtagarna. Andra lika trovissa lärare har från fyra års ålder infört ämnet "produktionsförhållandenas betydelse för den kulturella överbyggnaden i det postindustriella samhället", men det tycks inte ha slagit lika väl ut, trots pekböcker och färgglada serier.

Härifrån har man god överblick över stora vägen på andra sidan ån och industrierna som ligger där. Till den nämnvärdaste av dessa, Mor Huldaskullen, drar en ständig ström av långtradare med vetemjöl, socker och kemikalier och därifrån drar en lika strid ström av blärandiga distributionsbilar, lätt igenkännliga på fimamärket, den lilla runda gumman med förkläde och jättelik brödspade med devisen "Mor Huldaskullen servisevänliga baktankar". Företaget ägs av en multinationell livsmedelskedja.

Höjden domineras av det gamla läroverkets ansenliga tegelbyggnad. I aulan började ett skojigt musikprogram, som jag tänkte lyssna lite på. Det hela var mycket varierande till innehåll och kvalitet. Det började med mimning till musik av Herreys, luftgitarr samt hämning av Carola, allt utfört av glada skolelever. De Byyhlskören sjöng - bland annat Sjösalavals på engelska i sättning för ungdomskör, i synkoperad fyrtakt. Så följde barbershopsång, och till slut framträdde ett par kända folkmusikgrupper:

"Grävåder" spelade låtar och sjöng polsktrallar på ett sätt som förde tanken till Brecht, och "Sägverk" framträdde med bl.a. låtar från Blåbynäs med instrumenteringen hawaiitarr, panflöjt, kontrafagott, dragspel, schamantrumma och viola d'amore. På ett intressant sätt förenade de blåbynäslåtarna med influenser från balinesisk gamelangmusik, fransk 1800-talsopera, sydafrikansk marimbatradition, burgundisk renässansmusik och svensk country.

Fylld av intryck vandrade jag ner mot centrum för att bevista kvällens teaterevenemang.

...
Söndagen ingick så med soligt väder och nya begivenheter i Blåbo city: Squaredans, countryfestival, körkonsert i kyrkan och spelmansstämma i Hembygdsgården. Jag ringde Gustav Blom:

- Hej du! Va har du för dej i da?
- Ja ligger å drar mej på söfflöke. Ja hörde på vädre...dä ska visst bli fint, etter va di säger.
- Ska di inte mä in te Blåbo å höra på körsång å gå på spelmansstämma?
- Ja vetja...
- Jo följ mä, så ska ja hämta dej.
- Ja den där körsången kunne en ju höra på... å en kan ju föralldel ta mä sej fiolen mä...ifall dä blir någe spela.

Sagt och gjort. Jag hämtade Gustav vid hans röda hus. Det är vackert med vita snickerier, lertegeltak och glasveranda. Blomsterrundlarne prunkade, och i en av dem stod en avskyvärd kvinnofigur i cement, som Gustav kommit över någonstans. De övriga husen i byn är renoverade på ett mer modernt sätt. Svarta knutar och betongtegeltak på gamla hus får en att känna ett slags vemod, men sådant får man stå ut med, när man är ung och frisk.

Gustav klev in i bilen, varpå följde den vanliga diskussionen om nyttan av säkerhetsbälten.

- Ja håller't över magen, bestämde Gustav till sist, och så for vi.

Vägen passerar genom Gröndals gårde, ett villaområde från början av 70-talet. Svart, brunt och grått är den förhärskande färgsättningen här: betongtegel, mexitegel och brunlaserad träpanel. Förgrämda villaägare kryper på gräsmattorna och gräver upp maskrosor. Alla hus är lika, och det vilar en dyster och ångestfylld stämning över det hela. Man måste emellertid varna för att som en del bilister blunda och trycka gasen i botten, när man passerar genom området. Håll istället blicken riktad på vägbanan och försök tänka på något vackert - ljusa barndomsminnen, den första kärleken, blomstrande trädgårdar och oförstörda gamla hus.

De äldre villaområdena i Blåbo är dock ingalunda oförstörda. Inget enda hus är längre i originalskick. Den svarta och bruna färgen dominerar även här. De förr så fantasifulla husen har förvandlats till dystra bunkers, i vars fönstergluggar man snarare väntar sig kanoner än pelargoner. En del grella plast- och lasyrfärger livar emellertid upp helhetsintrycket. Det är bra. Det är roligare att vara arg på ett giftgrönt hus än på ett brunt.

Vi stannade framför Blåbo medeltidskyrka för att bevista körkonserten. Här känner man historiens vingslag! Tvenne höga lindar skuggar stigluckan och gråstensmuren, och i deras skygd står också den gamla runstenen, som i sina konstfulla drakslingor förmedlar följande, delvis utplånade budskap:

SÜINGPIATUR LET RAISA STAIN EFTIR HU...

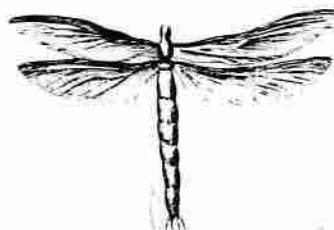
Kyrkan är en låg, vit byggnad med anor från medeltiden. Den vanpryds av ett gravkor i barock stil och av sentida, alltför stora fönster men är i övrigt oförstörd. I århundrade efter århundrade har man besökt detta samma kyrkorum. Tänk hur människoödena, tankarna, idealen och orden har skiftat under dessa tidsrymder! Och ändå har säkert mycket varit sig likt. Och så tonerna: liturgisk sång, församlingssång, körer och orgelspel. Allt detta har förstås också ändrats under tidens gång liksom språket och klädedräkten. Hur lät sången innan orgeln byggdes? Det vet vi faktiskt inte mycket om. Det är ingalunda säkert att orgeln enbart har varit av godo.

Nu brusade körsången under valven, som smyckas med målningar av den s.k. Blåbomästaren. Schütz och Bach inledde programmet, som fortsatte med romantisk svensk körmusik och orgelverk av Reger. Allt lät överdådigt, och Gustav var behärskat entusiastisk:

- Dä kan just inte bättre vara...
- Han hade ju också själv sjungit i Blåbo kyrkokör under många år.

Programmet hade lite av sommarprägel och församlingen sjöng Wirséns "En vänlig grönskas rika dräkt" och så förstås Kolmodins "Den blomstertid..." Den innehåller egentligen många svärförståeliga ting: Av himlen drype fetma
bespisande vår jord,
och flöde nådens sötma
till oss av livets ord.

Sådant är inte lätt för en modern människa att hänga med i, och vem förstår idag ord som "fägring", "blid" och "hägn"? Nu hade emellertid adjunkten Glenn Torkefält uppmärksammat denna problematik och presenterat psalmen i en ny, tilltalande och varsamt moderniserad textversion, som i sin enkla klarhet bättre borde motsvara nutidsmänniskans behov. Gustav hade trots detta lite besvär med den nya texten i programbladet. Han hade glömt att ta med sig "glasögo":

Att sommartiden kommer
upplever vi som bra
Du kommer, sköna sommar
Grönt gräs vill alla ha
Med skön och mysig stämning
Och lagom temperatur
Nu släpper all beklämning¹⁾
Och livet går i dur

1) Beklämning - man upplever sin situation negativt.

Så framfördes några uppjazzade psaltarpsalmer av en gästande sångerska i sommaraktig Vingåkers högtidsdräkt, och kören sjöng några moderna svenska kyrkovisor, i vilka man tydligt förnam det anglikanska inflytandet och påverkan från sentida amerikansk viskonst.

Följande sånger sjöngs:

1. Låt sommarcarols ljuda.
2. Var positiv, min själ.
3. Alla kön och raser gillar freden.
4. Köa upp för himmelen, o mänsklighet.

Gustav började skruva på sig lite oroligt och viskade:
- Ja ä hunger - ha börja vurti. Ska vi inte gå sta ä få i oss någe äta?

Kören hade nu helt övergivit det svenska tungomålet och gått in för engelska. "O, what a day!" höjtade blåbyborna i ett försök att hämma riktig gospel.

Vi smög oss diskret ut och promenerade i det vackra sommarvärdret ner mot matserveringen i centrum. Gustav tog med sig fiolen, för vi skulle gå till hembygdsgården sedan. På vägen mötte vi Ann och Bertil som åt på varsin Jelly Splitt. De hade också instrument med sig och frågade om de inte kunde få spela ihop med Gustav på stämman. Det gick han gärna med på, men då måste det övas först, tyckte han. Man bestämde sig för att mötas bakom planket vid godsmagasinet efter maten.

Inne på restaurangen var det fullt med amerikaner, att döma av klädseln, men de visade sig komma från Bläddringe, Göksbo med flera orter i närheten. De skulle väl delta i det "Square dance convention" som en affisch i vestibulen annonserade om: "Welcome to Blueberry Square Dancers, Bläbo, Sweden!"

Här annonserades också om andra begivenheter, såsom Bläbo kyrkliga syförenings auktion och Night Tight Tros-show på diskoteket.

Gustav ville ha rotmos, men det fanns inte, så han fick nöja sig med "gourmetbiff med rhode islandsås och pommes frites", som han misstänksamt analyserade

- Tycker du inte om maten, Gustav? frågade jag.
- Åjo, dä går le an, dä här mä, svarade han och tömde ett glas Three Towns lättöl från Pripp's bryggerier, Sweden.

Efter maten gick Gustav ner mot godsmagasinet för att öva med Ann och Bertil, och jag anslöt mig så småningom. Spelet var i full gång, och jag blev ganska förvånad, när jag hörde hur mycket de yngre spelmännen tagit sig sedan sist. Det hördes faktiskt att de försökt tillägna sig en genuin spelstil. För det mesta spelade Gustav melodin och de andra sekunderade. Det lät trovärdigt! De såg belättna ut.

- Dä låter rättså skaplit! sa Gustav.

Man märkte tydligt att något äkta och fullödigt - om än inte så pretentiöst och märkvärdigt - höll på att växa fram.

Här var det ingen mer som hörde på. Ett medelålders par tittade in bakom planket, log och tog två skojfriska dalsteg.

- Tjosan, hejsan! sade de och drog vidare mot Bläbo city, där countryfestivalen just skulle ta sin början.

Glad sommar !

Stämman i Kungsträdgården